

AJASSA LIKKUU

Ei mies ole kriisissä, vaan miehen rooli

Aikamerkki-lehden toimittaja Merja Hurri on monin tavoin osallistunut viime aikojen mieskeskusteluun. Seppo Helmisen kanssa hän on toimittanut kirjan Miehen mallit (Kirjayhtymä 1985), ja lehdissä on nähty useita Hurrin kirpeitä kolumneja ja kannanottoja. Tässä haastattelussa Hurri väittää, ettei mies ole kriisissä vaan rooli ja ettei ihmisellä ole velvollisuuksia itseään kohtaan, mutta sen sijaan kaikkia muita kohtaan ja että puhe holhousyhteiskunnasta on pitkälti harhaa.

Mieskeskustelusta

Olet ollut sitä mieltä, että mieskeskustelu on ollut ainakin jossain määrin hakoteillä.

— On se, ainakin silloin, kun on liikuttu tällaisella yleisellä iltapäivälehtitasolla. Erityisesti puhe ns. pehmomiehestä on ollut todella lapsellista. Mitä ensinnäkin jokin pehmeys on? Jos sellaista on olemassa, niin kyllä se kuuluu minun mielestäni yhtä lailla molemmille sukupuolille. Molemmissa on yhtä lailla kumpaaakin laatua, lujuuutta ja pehmeyttä. Jos nyt sitten miehille yhtäkkiä sanotaan, että heidän pitäisi olla sitä tai tätä, niin kyllä minä loukkauntuisin, jos olisin mies.

Jos mieskeskustelun ei pidä luoda valmiita malleja, miten sen pitäisi toimia?

— Minä toivoisin, että se antaisi ihmisille eväitä ja herätteitä ajatella itse, mitä he elämältään oikein haluavat. Eikä kaikkien tarvitse ollenkaan havahtua. Jos on tyytyväinen sellaisena kuin on, niin ei kenelläkään ole oikeutta tulla sanomaan, että rupeapa nyt muuttamaan itseäsi ja elämään.

— Ainakin itse haluan naisena kieltäytyä siitä, että antaisin neuvoja ja määräyksiä. Kun viime keväänä olin Kriittisen korkeakoulun tilaisuudessa puhumassa ja kun en siinä alustuksessa ker-tonut, millainen miehen pitäisi vuonna 2000 olla, niin kuulijakunta vaikutti kovin pettyneeltä. Ja joku nainen sitten alustuksen jälkeen kysyikin, että missä tässä oli se mies 2000. Minun olisi kai pitänyt kertoa, että se syö sitä ja juo tätä ja elää sillä ja sillä taval-

la. Mutta minähän voin kertoa vain siitä, mistä itse pidän, mikä minua mahdollisesti miellyttää, mutta eihän se ole yhteiskunnallinen totuus.

Mutta eikö kuitenkin ole niin, että miehelle on yhteiskunnassa annettu tietty malli?

— On kyllä, ja se on hirveän yksilotteinen — naisena minun on ehkä vaikea tajutakin sitä, kuinka yksilotteinen se oikein on. Mutta juuri tämä vanha rooli tuntuu tällä hetkellä olevan roolina kriisissä. Ei mies välttämättä ole kriisissä, mutta rooli on. Kyl-lähän siitä kaikki tutkimukset Matti Kortteisen Lähiö-kirjasta lähtien puhuvat selvää kieltään. Käsitys siitä, että mies on johtaja joka puolella ja perheensä elättäjä ja asioista päättäjä, ei enää päde — eikä se käytännössä kovin hyvin pitänyt ennenkään.

Mutta eikö varsin suuri osa nykymiehistäkin hyväksy perinteisen miehen mallin ja yritä sitä kaikesta huolimatta pönkittää?

— Paljonhan heitä on, mutta niin on naisiakin, jotka vetäytyvät vanhan roolin varjoon, koska se on tuttu ja turvallinen ja ehkä ainoa, jonka he tietävät ja johon heillä on uskallusta. Toiset onnistuvat siinä huonommin, toiset paremmin. Mutta säällittävää on kyllä katsella sellaisia kulissien rakentajia, joista selvästi näkee, että he eivät enää sovi siihen rooliin tai eivät pysty täyttämään sen vaatimuksia. Ja kuitenkin ulospäin on annettava niin itsevarmaa kuvaa että . . . Minusta tuntuu, että nimenomaan keskiikäistyneiden miesten ongelmista suurin osa johtuu siitä, että he eivät joko pysty täyttämään roolin vaatimuksia tai pohjimmiltaan eivät viihdy siinä.

Mutta missä se kriisi oikein sijaitsee — miehen ja roolin välissä vai siinä, että *nainen* kokee miehen olevan kriisissä?

— Sitä on vaikea sanoa, molempia aineksia tässä ainakin on. Minua on huvittanut se, että keskustelijoina on ollut lähinnä naisia. Kun sosiaali- ja terveystieteiden pari vuotta sitten järjesti miesseminaarin, osanottajista vähintään 80 prosenttia oli naisia. Feministiselle miesroolikeskustelulle on tavallaan syntynyt perinteellisten miesten ”vastarintaliike”, joka julistaa, että akat, kita kiinni, ei me mitään pehmoja olla ja me kyllä vielä määräämme, missä kaappi seisoo. Tietoisimmat ja ajattelevimmat miehet ovat itse havahtuneet pohtimaan miehen roolia.

Eikö uudessakin miesliikkeessä ole kahdenlaista asennoitumista, vaihtoehtoisten mallien kehittelyä ja surkuttelevaa samastumista ajatukseen, että meneekö meillä näin kurjasti?

— Kyllä siinä on paljon myös sellaista, ja se on omiaan karkot-

tamaan miehiä pois tästä keskustelusta. Eihän kukaan halua tuntea olevansa täysin avuton resurssi, josta ei enää ole mihinkään. Mutta kyllä siihen ovat naisetkin syyppäitä. En tiedä, kumman sukupuolen vastuulla on esimerkiksi Mies 2000 -kampanjan luominen. Mutta siinä jos missä on syöllistetty surkutte- luun. Kampanjan sisältö oli minusta huonosti suunniteltu ja väärin asioihin suunnattu, ja sen lähtökohdatkin olivat kyseenalaiset.

Velvollisuuksista

Tarkoitatko, että tällaiset kampanjat toimivat samalla tavoin kuin perinteinen uskonnollinen käännyttäminen — ensin synnintuntoa ja sitten ulkopuolista pelastusta?

— Jotain tällaista. Tämä liittyy myös vanhaan raittiuskampanjaperinteeseen, joka on kai vieläkin aika vahvoilla, eli sillä on tekemistä kansanvalistuksen, raittiusseurojen ja nuorisoseurojen ja kaikkien muiden moraalisten elämäntapojen edistämislukien kanssa. Tällainen juonne tässä varmasti on.

— Perustava kysymys minusta on se, miksi ihmisten pitäisi olla terveitä ja voida hyvin — ketä varten? Onko kysymys vain siitä, että tätä kautta yritetään saada ihmisistä irti maksimaalinen hyöty työelämässä, tai siitä, ettei valtion tarvitsisi maksaa niin paljon hoitokustannuksia? Jos ajatellaan, että sairastaminen maksaa liikaa työnantajille ja valtiolle ja ettei sen, joka on ns. itse vastuussa sairaudestaan, pitäisi saada korvausta, niin eikö ensimmäisenä pitäisi kieltää urheilu. Nuorten miesten urheiluvammat ovat lukemani mukaan suurin sairauspäivien syy.

— Minun mielestäni millään ulkopuolisella taholla ei ole oikeutta esittää ihmiselle vaati-

muksia ja syyllistää häntä. Olen viime aikoina kehitellyt aika omalaatua ajatusrakennelmaa, joka ei varmaan mitään suosio-myrskyä herätä. Mutta minun mielestäni ihmisellä ei ole mitään velvollisuuksia itseään kohtaan. Oma itse on ainoa, jota kohtaan ei ole velvollisuuksia. Voidaan sanoa, että ihminen on vastuussa itsestään sikäli, ettei aiheuta vaaraa tai haittaa muille ihmisille. Mutta mitään velvollisuuksia itseään kohtaan hänellä ei ole, koska hänellä on oikeus ja vapaus itse päättää, voiko hyvin, voiko huonosti, ja millä tavalla haluaa itseään kohdella.

— Minusta ihmisellä on oikeus voida pahoin, jos hän sitä itse haluaa. Oman elämänsä mies tai nainen kai nimenomaan tarkoittaa juuri todellista mahdollisuutta valita. Jokaisella on luontainen tarve voida hyvin ja jokaisella on myös kyky nautintoon ja mielihyvään, jos niille on edellytykset ja jos ympäristö ei aseta esteitä. En tunne ihmisiä, jotka haluaisivat aiheuttaa itselleen sisällyksetöntä ja tarpeetonta kärsimystä. Joko on niin, että ihminen ei voi kärsimykselle mitään, tai sitten niin, että sillä on hänelle jokin merkitys, jonka takia hän mieluummin valitsee kärsimyksen kuin hyvinvoinnin. Ja ainakin omalta kohdaltani sanoisin, että rehellinen pahoinvointi on aina parempi kuin keinotekoinen, valheellinen ja sisällyksetön hyvinvointi.

— Sellaiset kampanjat, joissa elämän ongelmat pyritään kuitaamaan sillä, että kehoitetaan lähtemään lenkille tai syömään vähärasvaisempaa ruokaa, eivät anna mitään vastausta tai virikettä ihmisille, joilla on elämänsä kanssa todella ongelmia.

Holhouksesta

Onko sinusta ylipäättään mahdollista tehdä ”toisenlaista” terveyskampanjaa, vai onko kam-

panja jo muotona väärä?

— Epäilen kampanjamuotoisuutta, vaikka en kokonaan kiistä sen mahdollisuuksia. Mutta tärkeintä olisi ensin miettiä kampanjan filosofista perustaa, sitä, miksi kampanjoidaan ja mihin sillä pyritään, ja vasta sitten ruveta miettimään muotoja. Luulen, että tulokseen vaikuttaa olennaisesti päämäärä; keinot ovat vain keinoja.

— Totta kai ihmisiin on oikeus yrittää vaikuttaa, mutta silloin pitää kysyä perusteita. Ja joka tapauksessa ympäristö säätelee meidän tekemisiämme paljon voimakkaammin kuin tällaiset kampanjat koskaan voivat tehdä. Minun mielestäni niillä tällä hetkellä yritetään paikata niitä haittoja, joita tämä raju kilpailusysteemi ihmisille aiheuttaa. Ne yrittävät trimmata meitä pystyviksi kestämään tätä systeemiä tai sitten antamaan kelkasta pudonneille, kuten työttömille, jonkinlaista terapiaa.

— Hirveästi on viime vuosina puhuttu holhousyhteiskunnasta, mutta en ymmärrä, mitä sillä tarkoitetaan. Minusta Suomi ei ole mikään holhousvaltio. Täällä on aivan hyvin saanut olla kipeä ja kuolla ilman, että siihen on kukaan tehokkaasti puuttunut. Sen sijaan ollaan kovaa vauhtia menossa terapiayhteiskuntaan. Sillä tarkoitan sitä, että kilpailuyhteiskunnan rattaista joko jollain lailla pudonneet tai muuten päähän potkitut ryhmät pannaan hoitamaan ja terapoimaan itse itseään, jotta ne pystyisivät kestämään ulkopuolelta tulevat paineet. Ja valitettavaa on, että myös feministinen liike on viime aikoina osittain siirtynyt tasa-arvovaatimuksista tällaisille terapialinjoille. Se harrastaa radikaalia feministiterapiaa — en tiedä, mitä se on, enkä voi sitä sinänsä arvostella — mutta ainakin tasa-arvon edistäjänä sen vaikutukset ovat vähintäänkin minimaaliset.

Looginen seuraus tällaisesta olisi kai se, että seuraavaksi hankitaan miestalo, jossa miehet istuvat pajaaamassa toisiaan päähän samalla tavoin kuin nyt naiset terapoivat toisiaan naistentaloissa.

— En usko, että tällainen tera-pointi ainakaan yhteiskuntaa muuttaa. Se vain auttaa ihmistä kestämään ne kolhut, joita hän ei saisi ja joita hänen ei pitäisi ottaa vastaan. Pitäisi tapella niitä vastaan. Minusta se on ainoa mahdollisuus, jos sekään on mahdollista. Tämä näkemys liittyy niihin ristiriitoihin, joita itse olen kokenut naisen elämässä. Niitä ei terapialla voi ratkaista. Ristiriidat ovat minussa, tai ne ovat yhteiskunnassa niin kauan, kuin minä elän tai yhteiskunta muuttuu. En halua muuttaa itseäni sopeutujaksi. Ja ymmärrän hyvin, jos mies kapinoi eikä suostu sopeutettavaksi.

Sopeuttamisesta

Sinun mielestäsi miestä ollaan siis nyt sopeuttamassa?

— Vähän tällainen sopeuttava ajatus monissa kampanjoissa, mm. Mies 2000 -kampanjassa, on taustalla. Miehistä ollaan tekemässä hissukoita ja lässyköitä, jotka kyllä elävät terveesti, mutta joista kaikki pienikin kapinahenki puuttuu ihan täysin. Enkä minä kutsu sitä miehisyydeksi, vaan omanarvontunnoksi, koska sellainen pitää olla yhtä lailla naisessa. Ihmisen elämässä, niin miehen kuin naisen, on ratkaisemattomia ristiriitoja. Tasapaino ei välttämättä ole tavoiteltava olotila ihmiselle, koska vain kovin yksinkertainen ihminen voi tässä maailmassa olla harmoninen.

— Jostain tietysti pitäisi saada voimaa kestää näitä ristiriitoja, mutta ei niitä voi tuosta vaan silitellä pois, koska se konflikti on jossain muualla ja meissä itsessämmeekin, koska kaikki yhteiskunnan konfliktit heijastuvat

meissä. Mutta emme me voi niitä pelkästään itse tykönämme ratkaista. Vastuun siirtämisessä yksilölliselle tasolle näkökulma suppenee ja suppenee.

Kaikista ollaan tekemässä oman onnensa seppiä?

— Nimenomaan. Ja se taas on täysin päinvastaista kuin se, mitä edellä sanoin, eli se, että meidän pitäisi tuntea velvollisuutta kaikkia muita maailman ihmisiä kohtaan. Toisistamme me olemme vastuussa, mutta itseämme kohtaan meillä ei ole mitään velvollisuuksia. Se on minusta aika tärkeä asia huomata.

Jorma Hentilä — Matti Virtanen

PAVI-lait kumoon, päihdehuoltolaki tilalle

Alkoholihuoltoa on maasamme rakennettu rinnan alkoholin saatavuuden kontrollin kanssa. Viinan kotitarvepoltto lakkautettiin 1865. Vuonna 1883 annettiin irtolaisasetus, jolla aiemmin suurta osaa maatonta väestöä koskeva irtolaiskäsite määriteltiin tarkoittamaan enää pahantapaisia, siveettömiä ja juoppoja. Asetuksen mukaista työlaitoshoidtoa voidaan pitää eräänlaisena lakisääteisen alkoholihuollon esiasteena. Vuonna 1888 perusti raittiusjärjestöjen Turvaseura ensimmäisen vapaaehtoisuuteen perustuvan alkoholistiparantolan.

Vuonna 1919 tuli voimaan kieltolaki. Se antoi kunnille mahdollisuuden perustaa raittiuslautakuntia valvomaan kieltolain noudattamista ja ohjaamaan koulujen raittiuskasvatusta. Alkoholihaittojen korjaaminen puolestaan osoitettiin ensisijaisesti poliisille, oikeuslaitokselle ja köy-